

ROLE OF LARGE COMPANIES IN ECONOMIC DEVELOPMENT OF CROATIA

ULOGA VELIKIH PODUZEĆA U GOSPODARSKOM RAZVOJU HRVATSKE

PAVIC, Mario

Abstract: *The role of large companies in economic development of Croatia is analysed herein. The concept and criteria of classification of large companies in Croatia and world, characteristic advantages and disadvantages, and position of large companies in the Croatian economy in the beginning of the '90s, and especially after 2000 are presented. The share of large companies in the structure of economic entities, employment, share in total revenues, income from export and at the level of position of large companies in manufacturing industry is analysed. The economy development examined in terms of increase in employment, production and export shows that it based mainly on business activity of large companies.*

Key words: *large companies, competitive capacity, employment increase, export increase*

Sažetak: *U ovom radu analizira se uloga velikih poduzeća u gospodarskom razvoju Hrvatske. Prikazani su pojam i kriteriji klasifikacije velikih poduzeća u Hrvatskoj i svijetu, karakteristične prednosti i nedostaci, te pozicija velikih poduzeća u hrvatskom gospodarstvu početkom 90-ih godina, a posebno nakon 2000. godine. Analizira se udio velikih poduzeća u strukturi gospodarskih subjekata, zaposlenosti, udio u ukupnim prihodima, prihodima od izvoza, te na razini djelatnosti pozicija velikih poduzeća prerađivačke industrije. Razvoj gospodarstva promatran kroz povećanje zaposlenosti, proizvodnje i izvoza pokazuje da se prvenstveno temelji na poslovanju velikih poduzeća.*

Ključne riječi: *velika poduzeća, konkurentna sposobnost, rast zaposlenosti, povećanje izvoza*

Authors' data: Mario Pavic, mr. sc., poduzetnik u sektoru graditeljstva, m-pavic@net.hr

1. Uvod

Velika poduzeća imala su dominantnu ulogu u gospodarstvu većine razvijenih zemalja sve do 70-ih godina prošloga stoljeća. Velika potražnja za robom nakon Drugog svjetskog rata pogodovala je razvoju velikih poduzeća. Konkurentsku sposobnost osiguravale su ekonomija obujma i učinkovita proizvodnja, što se najbolje moglo ostvariti u velikim poduzećima, ali u današnjim uvjetima dinamične i nesigurne poslovne okoline to nije dovoljno.

Stoga menadžeri poduzeća neprestano nastoje pronaći nove mogućnosti, koje će u velika poduzeća uvesti fleksibilnost, inovativnost i poduzetnički duh, kako bi postigla i održala konkurentsku prednost, što u konačnici rezultira povećanjem profita i vrijednosti za dioničare. Znatno broj velikih poduzeća uspio je djelotvornim restrukturiranjem zadržati vodeći tržišni položaj i unaprijediti konkurentsku sposobnost, iako postoje i brojni suprotni primjeri.

Nagli rast broja malih poduzeća započeo je 70-ih godina i od tada dolazi do opadanja udjela velikih u strukturi ukupnog broja poduzeća. Nagli rast broja malih poduzeća u Hrvatskoj počinje 1990. godine, kada je počeo proces ukupnih društvenih promjena. Međutim, unatoč brzom rastu broja malih poduzeća, velika poduzeća i dalje ostaju važnim čimbenikom gospodarstva većine država, s obzirom na broj zaposlenih te ukupni prihod koji ostvaruju. Velika poduzeća također su i dalje u svijetu, a i u Hrvatskoj, generatori izvoza.

Cilj ovog rada je istražiti ulogu velikih hrvatskih poduzeća u povećanju zaposlenosti, prihoda, proizvodnje i izvoza na razini gospodarstva u cjelini, s obzirom na promjene 90-ih godina prošlog stoljeća.

2. Pojam i kriteriji klasifikacije velikog poduzeća

Za definiranje velikog poduzeća mogu se koristiti različita mjerila i kriteriji, tako da ne postoji jedinstveni pojam koji definira veliko poduzeće.

Mjerila za veličinu poduzeća mogu biti jednodimenzionalna ili višedimenzionalna. Mjerenje jedne dimenzije poduzeća, primjerice, pomoću broja zaposlenika ili obujma prodaje, vrlo je precizno, ali često ne dopušta uvid u bit jednog poduzeća. Višedimenzionalne mjere poboljšavaju uvid u bit poduzeća, ali, s druge strane, povećavaju i zahtjeve za mjerenje. Za definiranje velikog poduzeća mogu se koristiti i kvantitativni i kvalitativni kriteriji.[1] Kvantitativni kriterij, i to upravo broj zaposlenih, najčešći je kriterij klasifikacije veličine poduzeća u većini zemalja. Međutim, u različitim zemljama taj je kriterij različit. Velikom poduzećem najčešće se smatra poduzeće koje ima više od 500 zaposlenih. U SAD-u velikim poduzećem smatra se ono koje ima više od 1000 zaposlenih. U nekim zemljama Europske unije u velika poduzeća ubrajaju se i ona koja imaju više od 100 zaposlenih (Belgija i Nizozemska), više od 200 (Španjolska), a u nekim se velikim poduzećima smatraju tek ona koja imaju više od 1000 zaposlenih (Austrija)[2]. Zbog različitih kriterija definiranja veličine poduzeća Komisija Europske unije definirala je kriterije po kojima obavlja usporedbu veličine poduzeća u zemljama članicama. Velika poduzeća su ona koja imaju više od 500 zaposlenih[1]. U Hrvatskoj, po Zakonu o

računovodstvu iz 2007. godine, veliko je poduzeće ono koje prelazi dva od tri sljedeća kriterija:[3]

- ukupna aktiva 130.000.000 kuna,
- prihod 260.000.000 kuna,
- prosječan broj radnika tijekom poslovne godine 250.

Velika poduzeća su i:

- banke, štedne banke, stambene štedionice, institucije za elektronički novac, društva za osiguranje, leasing društva, društva za upravljanje investicijskim fondovima i zasebna imovina bez pravne osobnosti kojom oni upravljaju, društva za upravljanje investicijskim fondovima i imovina investicijskih fondova s pravnom osobnosti, društva za upravljanje obveznim odnosno dobrovoljnim mirovinskim fondovima i zasebna imovina kojom oni upravljaju te mirovinska osiguravajuća društva.

Od 2005. godine do tada velikim je poduzećem smatrano poduzeće koje prelazi dva od tri sljedeća kriterija:[4]

- ukupna aktiva iznosi 108.000.000 kuna,
- prihod iznosi 216.000.000 kuna,
- ima 250 zaposlenika.

Velikim poduzećima smatraju se i:

- sve banke, stambene štedionice, društva za osiguranje, leasing društva, društva za upravljanje investicijskim fondovima i investicijski fondovi s pravnom osobnosti, društva za upravljanje investicijskim fondovima i zasebna imovina bez pravne osobnosti kojom upravljaju, društva za upravljanje obveznim mirovinskim fondovima i zasebna imovina bez pravne osobnosti kojom upravljaju, društva za upravljanje dobrovoljnim mirovinskim fondovima i zasebna imovina bez pravne osobnosti kojom upravljaju, mirovinska osiguravajuća društva.

- svi obveznici koji izrađuju konsolidirane financijske izvještaje sukladno MSFI,
- svi drugi obveznici iz djelokruga nadležnosti nadzornih institucija iz članka 15. stavka 5. ovoga Zakona.

Do tada je velikim smatrano ono poduzeće koje prelazi dva od sljedeća tri kriterija:[5]

- zbroj bilance nakon odbitka gubitka iskazanog u aktivi u protuvrijednosti 8.000.000 DEM,
- prihod u dvanaest mjeseci prije sastavljanja bilance u protuvrijednosti 16.000.000 DEM,
- godišnji prosjek 250 zaposlenih.

Velika poduzeća su i banke, financijske organizacije i osiguravajuća te reosiguravajuća društva.

3. Prednosti i nedostaci velikih poduzeća

U prošlosti je velikim poduzećima upravo njihova veličina osiguravala uspjeh. Dugo su vremena velika poduzeća poslovala u stabilnoj okolini, koju su karakterizirali stalni rast potražnje i relativno stabilna konkurentska struktura. Velika poduzeća u takvim su uvjetima održavala konkurentsku sposobnost na temelju iskorištavanja ekonomije obujma, efikasne proizvodnje i velikog stupnja podjele rada. Suvremena

poslovna okolina čije su, po Dulčiću, glavne karakteristike kompleksnost, dinamičnost, heterogenost i neizvjesnost [6], uzrokovala je stalan pritisak na današnja poduzeća. Iskorištavanje ekonomije obujma i efikasna proizvodnja više nisu dovoljni za održavanje konkurentne sposobnosti velikih poduzeća; potrebni su novi organizacijski pristupi koji će donijeti fleksibilnost, inovativnost i poduzetnički duh, i omogućiti brzo reagiranje na česte promjene.

Nekadašnja organizacija poslovanja i upravljanja preispituju se, jer većina velikih poduzeća ne može zadovoljiti nove zahtjeve koje od njih traži okruženje. Dok im je upravo veličina bila glavni adut uspješnog poslovanja, danas ona postaje kočnica brzog reagiranja kao osnovnog preduvjeta opstanka na tržištu. Iz toga proizlazi da se velika poduzeća susreću sa značajnim problemima u svom poslovanju koji dijelom proizlaze iz okruženja, a dijelom iz samog poduzeća.[1]

Međutim, unatoč tome, u razvijenim zemljama česti su preuzimanja i fuzije poduzeća, iz čega se može zaključiti da se veličina ipak percipira kao značajan čimbenik konkurentne sposobnosti. Velika poduzeća imaju određene prednosti koje motiviraju ta preuzimanja i fuzije, a to su, po Lawleru:[7]

- osvajanje visokog tržišnog udjela, koji je povezan s prednostima ekonomije obujma, marketinškim prednostima, snagom da se uspostave posebni odnosi s dobavljačima, a često i s mogućnošću diktiranja uvjeta poslovanja u cjelokupnoj industriji,
- pristup jeftinim izvorima financiranja, budući da investitori veličinu često asociraju sa stabilnošću,
- izgradnja globalno poznate marke i globalnog oglašavanja,
- sposobnost financiranja istraživanja i razvoja, koji bi za manja poduzeća bio preskup, što se pokazuje vrlo bitnim u industrijama visoke tehnologije, te
- pristup globalnim tržištima.

Pored prednosti, velika poduzeća imaju i brojne nedostatke koji proizlaze upravo iz njihove veličine. Veličina poduzeća čimbenik je koji predstavlja opasnost da veliko poduzeće postane tromi sustav, koji sporo reagira na promjene i zahtjeve tržišta. Velika poduzeća razvijala su visoke organizacijske strukture s puno razina menadžmenta, tako da je njihova organizacijska struktura često neodgovarajuća.

Karakteristični su nedostaci velikih poduzeća, po Lawleru:[7]

- visoki troškovi funkcioniranja organizacijske infrastrukture, kao i spora komunikacija između organizacijskih jedinica,
- orijentacija na samog sebe i rješavanje internih problema, umjesto orijentacije na kupce i poslovnu okolinu, uz što su često povezani sustavi nagrađivanja koji mjere učinak zaposlenih po internim standardima, umjesto po vrijednosti stvorenoj za kupce,
- odupiranje promjenama koje obično proizlazi iz skrivenih interesa djelatnika i menadžera, kojima odgovara postojeća poslovna praksa,
- nesposobnost percepcije veze između individualnog doprinosa i ukupnog poslovnog uspjeha, što umanjuje motivaciju zaposlenih, te
- neefikasno organizacijsko ponašanje, koje se očituje u sporosti, nedostatku poduzetništva i kreativnosti, kreiranju neosobnih i formaliziranih odnosa između djelatnika, ali isto tako i prema kupcima.

4. Pokazatelji gospodarske uloge velikih hrvatskih poduzeća

Velika poduzeća izrazito su dominirala hrvatskim gospodarstvom do 1990. godine, kada je počeo proces ukupnih društvenih promjena. U socijalističkom društveno-ekonomskom uređenju prednost je davana izgradnji velikih poduzeća, te je stvorena velika strukturna neravnoteža koja je zahtijevala radikalne promjene.

Tako su u Hrvatskoj 1989. godine bila samo 5873 poduzeća, od čega 738 velikih, 2341 srednje, i 2794 mala poduzeća. Udio velikih poduzeća u ukupnom broju svih poduzeća iznosio je 12,57%, srednjih 39,86%, a malih 47,57%. U Hrvatskoj je 1990. godine bilo 600 velikih poduzeća; njihov udio u ukupnom broju svih poduzeća iznosio je 5,52%, u ukupnoj zaposlenosti 60,60%, a u ukupnom prihodu čak 66,98%. Iste godine u Hrvatskoj su bila 1444 srednja poduzeća, što je bilo 13,30% ukupnog broja poduzeća, zapošljavala su 30,20% ukupno zaposlenih, a njihov udio u ukupnom prihodu svih poduzeća iznosio je 23,47%. U Hrvatskoj je 1990. godine bilo 8815 malih poduzeća, što je bilo 81,18% svih poduzeća; njihov udio u ukupnoj zaposlenosti bio je 9,20%, a u ukupnom prihodu 9,55%.[8] Istodobno je u zemljama tadašnje Europske ekonomske zajednice bilo više od 15.000.000 poduzeća, od kojih svega oko 13.000 velikih, što je manje od 0,1% ukupnog broja poduzeća tih zemalja. Međutim, taj relativno mali broj poduzeća zapošljava 28,1% ukupnog broja zaposlenih, a njihov udio u ukupnim prihodima je 30,6%.[2] Od tada u Hrvatskoj počinje nagli rast broja malih poduzeća i pad broja velikih. Smanjenjem broja velikih poduzeća smanjivao se i broj zaposlenih u njima. Broj zaposlenih u velikim poduzećima smanjivao se čitavo desetljeće, sve do 2000. godine, kada je po podacima Fine [9] u velikim poduzećima bilo 312.529 zaposlenih, što je bilo 42,13% ukupno zaposlenih u svim hrvatskim poduzećima. Iste godine velika poduzeća ostvarila su 46,68% ukupnog prihoda svih hrvatskih poduzeća. Istodobno je izrazito rastao broj malih poduzeća, te su 2000. godine bila 56.173 mala poduzeća, ili 95,57% ukupnog broja svih hrvatskih poduzeća. Iste godine u malim poduzećima bilo je 271.240 zaposlenih, što je bilo 36,56% ukupno zaposlenih u svim hrvatskim poduzećima. Mala su poduzeća 2000. godine ostvarila 33,69% ukupnog prihoda svih hrvatskih poduzeća. To pokazuje da su mala poduzeća ne samo brojem, nego i zaposlenošću i ostvarenim prihodom, postala značajan čimbenik hrvatskog gospodarstva. Iako je istodobno značajno smanjen udio velikih poduzeća u strukturi gospodarskih subjekata, ona i dalje imaju ključnu ulogu u gospodarskom razvoju, što je prikazano u sljedećim tablicama.

4.1. Broj poduzeća

Broj velikih hrvatskih poduzeća izrazito je fluktuirao 90-ih godina, a u promatranom razdoblju (2001. – 2008. godine) je u porastu. Njihov broj smanjen je 2006. godine, međutim, to je rezultat primjene novih kriterija veličine poduzeća, kao i 2008. godine. Broj velikih, srednjih i malih poduzeća hrvatskog gospodarstva prikazan je u tablici broj 1.

Godina	BROJ PODUZEĆA		
	Velika poduzeća	Srednja poduzeća	Mala poduzeća
2001.	699	2.141	52.479
2002.	803	2.361	60.615
2003.	863	2.446	59.168
2004.	976	2.668	65.087
2005.	1.087	2.988	69.196
2006.*	449	1.494	76.091
2007.*	475	1.590	81.467
2008.*	452	1.373	81.362

Tablica 1. Broj velikih, srednjih i malih poduzeća

* U 2006. i 2007. godini podaci su po kriterijima veličine iz Zakona o računovodstvu iz 2005. godine. * U 2008. godini podaci su po kriterijima veličine iz Zakona o računovodstvu iz 2007. godine.

Izvor: HGK [10]

U Republici Hrvatskoj 2001. godine bilo je 699 velikih poduzeća, što je 1,26% broja svih hrvatskih poduzeća. U 2002. godini udio velikih poduzeća u ukupnom broju svih hrvatskih poduzeća je 1,25%, u 2003. godini također je 1,25%, u 2004. godini 1,42%, a u 2005. godini je 1,48%. U razdoblju od 2001. do 2005. godine broj svih hrvatskih poduzeća povećan je 32,45%, dok je u istom razdoblju broj velikih poduzeća povećan 55,5%. Zbog primjene novih kriterija veličine poduzeća po Zakonu o računovodstvu iz 2005. godine, broj velikih poduzeća u 2006. godini manji je u odnosu na prethodnu godinu za 638 poduzeća, što je smanjenje od čak 58,69%. Iste godine udio velikih poduzeća u ukupnom broju svih poduzeća je 0,57%, u 2007. godini bio je 0,56%, a u 2008. godini bio je 0,54%.

4.2. *Broj zaposlenih u velikim, srednjim i malim poduzećima hrvatskog gospodarstva*
 Nakon čitavog desetljeća smanjenja broja zaposlenih, u velikim poduzećima od 2001. godine raste zaposlenost. Broj zaposlenih u velikim, srednjim i malim poduzećima prikazan je u tablici broj 2.

Godina	BROJ ZAPOSLENIH		
	Velika poduzeća	Srednja poduzeća	Mala poduzeća
2001.	355.431	154.251	225.356
2002.	362.143	155.776	236.592
2003.	376.481	153.832	250.263
2004.	390.401	158.037	262.192
2005.	400.453	163.915	270.624
2006.	313.610	176.312	378.789
2007.	328.856	181.214	410.103
2008.	314.799	166.413	394.843

Tablica 2. Broj zaposlenih u velikim, srednjim i malim poduzećima

Izvor: HGK [10]

U 2001. godini u velikim poduzećima bio je 355.431 zaposleni, što je 48,35% ukupno zaposlenih u svim hrvatskim poduzećima. Rast broja zaposlenih u velikim hrvatskim poduzećima stalan je; tako su 2005. godine u velikim poduzećima bila 400.453 zaposlenika, što je 47,96% ukupno zaposlenih u svim hrvatskim poduzećima. U razdoblju 2001. – 2005. godine broj zaposlenih u svim hrvatskim poduzećima povećan je 13,59%, dok je istodobno broj zaposlenih u velikim poduzećima povećan 12,66%. Rast broja zaposlenih u malim poduzećima istodobno je bio snažniji i iznosio je 20,09%, dok je najmanje povećan u srednjim poduzećima (6,26%).

Zbog primjene novih kriterija veličine poduzeća, broj velikih poduzeća je smanjen, tako da je u 2006. godini u velikim poduzećima 21,69% manje zaposlenih u odnosu na prethodnu godinu. U isto je vrijeme broj zaposlenih u srednjim poduzećima povećan 7,56%, a u malim 39,97%. U 2008. godini u velikim je poduzećima 35,93% ukupno zaposlenih u svim hrvatskim poduzećima.

4.3. Struktura ukupnih prihoda

U sljedećoj tablici prikazana je struktura ukupnih prihoda velikih, srednjih i malih poduzeća.

Godina	UKUPNI PRIHOD		
	Velika poduzeća	Srednja poduzeća	Mala poduzeća
2001.	56,04	18,90	25,06
2002.	57,30	18,63	24,07
2003.	57,90	18,40	23,70
2004.	60,14	17,70	22,16
2005.	61,95	17,55	20,50
2006.	48,17	19,97	31,86
2007.	48,27	19,46	32,27
2008.	48,19	18,67	33,14

Tablica 3. Struktura ukupnih prihoda velikih, srednjih i malih poduzeća (u %)

Izvor: HGK [10]

Velika hrvatska poduzeća u 2001. godini ostvarila su 56,04% iznosa ukupnih prihoda svih hrvatskih poduzeća. Velika poduzeća imaju stalan rast prihoda, te su 2005. godine ostvarila 61,95% ukupnih prihoda svih hrvatskih poduzeća.

Zbog primjene novih kriterija veličine poduzeća broj velikih poduzeća smanjen je, a time i njihov udio u ukupnom prihodu, koji je 2006. godine 13,78% manji u odnosu na prethodnu godinu i iznosio je 48,17%. U 2007. godini udio u ukupnom prihodu velikih poduzeća neznatno je povećan i iznosio je 48,27%, a u 2008. godini 48,19%.

U 2006. godini mala poduzeća povećala su u odnosu na prethodnu godinu udio u ukupnom prihodu 11,36%, a srednja 2,42%, dok su u razdoblju od 2001. do 2005. godine mala poduzeća imala smanjenje udjela 5,01%, a srednja 1,35%. Uzrok povećanja udjela prihoda malih i srednjih poduzeća u jednoj godini primjena je novih kriterija veličine poduzeća, po kojima je velik broj velikih poduzeća prešao u nižu kategoriju, dok najveća i dalje ostvaruju porast prihoda.

4.4. Struktura prihoda od izvoza

U tablici broj 4 prikazana je struktura prihoda od izvoza velikih, srednjih i malih poduzeća.

Godina	PRIHOD OD IZVOZA		
	Velika poduzeća	Srednja poduzeća	Mala poduzeća
2001.	71,30	13,92	14,78
2002.	68,47	15,67	15,86
2003.	70,21	15,36	14,43
2004.	72,39	14,48	13,13
2005.	73,63	14,21	12,16
2006.	59,63	20,97	19,40
2007.	58,52	21,17	20,31
2008.	59,86	20,85	19,29

Tablica 4. Struktura prihoda od izvoza velikih, srednjih i malih poduzeća (u %)

Izvor: Fina [9], HGK [10]

Udio velikih poduzeća u ukupnom prihodu od izvoza svih poduzeća povećavao se sa 71,30% 2001. godine na 73,63% u 2005. godini. Suprotno tomu mala poduzeća imala su smanjenje udjela sa 14,78% 2001. godine na 12,16% u 2005. godini. U 2006. godini udio u prihodima od izvoza velikih poduzeća smanjen je u odnosu na prethodnu godinu čak 14%. Vidljivo je da je razlog tomu primjena novih kriterija veličine poduzeća po Zakonu o računovodstvu iz 2005. godine, po kojem je broj velikih poduzeća smanjen. Udio velikih poduzeća u prihodu od izvoza u 2007. godini manji je u odnosu na prethodnu godinu 1,11%, a njihov udio u ukupnom prihodu od izvoza svih hrvatskih poduzeća iznosio je 58,52%. U 2008. godini udio velikih poduzeća u ukupnom prihodu od izvoza povećan je i iznosio je 59,86%.

4.5. Prerađivačka industrija i velika poduzeća

Najznačajnija velika poduzeća na razini djelatnosti pozicionirana su u prerađivačkoj industriji, dok je udio ostalih proizvodnih djelatnosti iznimno mali. Po podacima HGK [10], u 2001. godini udio velikih poduzeća prerađivačke industrije u strukturi velikih poduzeća bio je 38,20%, udio u zaposlenosti 42,31%, u ukupnom prihodu 38,76%, a u prihodu od izvoza 69,61%. Iste godine udio velikih poduzeća u strukturi gospodarskih subjekata prerađivačke industrije bio je 3,22%, udio u zaposlenosti 57,89%, u ukupnom prihodu 71,39%, te 82,78% u prihodu od izvoza. Njihov broj povećavao se do kraja 2005. godine, a potom je zbog primjene novih kriterija veličine poduzeća njihov broj smanjen, a time i udio u zaposlenosti, ukupnom prihodu i prihodu od izvoza. U 2008. godini najveći broj velikih poduzeća pozicioniran je u prerađivačkoj industriji (29,20%), zapošljavaju 30,80% ukupno zaposlenih, ostvaruju 30,82% ukupnih prihoda, te čak 67,12% prihoda od izvoza svih velikih poduzeća. U strukturi gospodarskih subjekata prerađivačke industrije velika poduzeća čine 1,36%, zapošljavaju 40,42% ukupno zaposlenih, ostvaruju 60,16% ukupnih prihoda, te 68,89% prihoda od izvoza.

5. Zaključak

Velika poduzeća, unatoč velikom padu udjela u strukturi hrvatskih gospodarskih subjekata početkom 90-ih godina, i dalje imaju iznimno značajnu ulogu u hrvatskom gospodarstvu. Nepovoljna situacija za velika poduzeća koja je nastala 90-ih godina je promijenjena, te od 2001. godine raste njihov broj, zaposlenost, ukupni prihodi i prihodi od izvoza. Velika poduzeća imaju veći značaj u hrvatskom gospodarstvu nego u gospodarstvima visokorazvijenih europskih zemalja. Pogotovo je to bilo izraženo do 2005. godine, kada su velika poduzeća u strukturi hrvatskih gospodarskih subjekata bila zastupljena 1,48%, njihov udio u ukupnoj zaposlenosti bio je 47,96%, udio u ukupnom prihodu 61,95%, a udio u prihodima od izvoza čak 73,63%. Nakon primjene novih kriterija veličine poduzeća 2006. godine, broj velikih poduzeća smanjen je čak 58,69%. Velika poduzeća u 2008. godini, iako čine tek 0,54% ukupnog broja poduzeća, zapošljavala su 35,93% ukupno zaposlenih, ostvarila su 48,19% ukupnog prihoda, te čak 59,86% prihoda od izvoza. Najznačajnija velika hrvatska poduzeća na razini djelatnosti, po njihovom broju, broju zaposlenih, ukupnom prihodu, te prihodu od izvoza, pozicionirana su u prerađivačkoj industriji. Iako su izgubila dominantan položaj koji su imala u visokorazvijenim europskim zemljama do 70-ih godina, a u Hrvatskoj do 1990. godine, velika poduzeća i dalje imaju ključnu ulogu u razvoju svakog gospodarstva. Povećanje zaposlenosti, proizvodnje i izvoza prvenstveno se temelji na poslovanju velikih poduzeća.

6. Literatura

- [1] Grubišić D. (1998). Mjesto i uloga velikih poduzeća u hrvatskom gospodarstvu u usporedbi s gospodarstvima razvijenih zemalja, *Zbornik radova, Redizajniranje velikih hrvatskih poduzeća u funkciji gospodarskog razvoja*, Buble, M (urednik), str. 5-21, ISBN 953-6024-24-1, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu, Split.
- [2] Buble, M. (1996). Restrukturiranje velikih poduzeća u funkciji razvoja hrvatske, *Zbornik radova, Susreti na dragom kamenu*, Ravlić, P. (urednik), str. 565-576, ISBN 953-96143-0-9, Fakultet ekonomije i turizma "Dr. Mijo Mirković" Pula, Pula.
- [3] Narodne novine, br. 109/07.
- [4] Narodne novine, br. 146/05.
- [5] Narodne novine, br. 90/92.
- [6] Dulčić, Ž. (2005). Struktura okoline, U: *Strateški menadžment*, Buble, M. (urednik), str. 17-26, Sinergija, ISBN 953-6895-23-4, Zagreb.
- [7] Alfirević, N. (1998). Strategije tranzicije organizacijske strukture velikih hrvatskih poduzeća s posebnim osvrtom na procesno usmjeravanje organizacije kao sredstvo restrukturiranja, *Zbornik radova, Redizajniranje velikih hrvatskih poduzeća u funkciji gospodarskog razvoja*, Buble, M. (urednik), str. 91-118, ISBN 953-6024-24-1, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu, Split.
- [8] Kovačević, Z. (2001). *Restrukturiranje hrvatskih poduzeća*, Politička kultura, ISBN 953-6213-33-8, Zagreb.
- [9] Fina
- [10] HGK

Photo 137. Slaughter / Kolinje